

การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ (Objectives) เป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนมีหรือบรรลุซึ่งมีทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ จุดประสงค์การเรียนรู้จะได้มาจากระดับของหลักสูตร คือ ตั้งแต่จุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของสาขาวิชา มาตรฐานวิชาชีพสาขาวิชาและสาขาวิชาจนถึงระดับรายวิชา คือ จุดประสงค์รายวิชา มาตรฐานรายวิชาและคำอธิบายรายวิชา ที่ต้องการจัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งไปสู่ผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ระดับหลักสูตร ทั้งนี้ การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สมบูรณ์นั้น จะต้องเขียนให้ครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง 3 ด้านดังกล่าว

การจำแนกจุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain)

คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่เน้นความสามารถทางสมอง หรือความรู้ในเนื้อหาวิชาหลักการหรือทฤษฎีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านนี้สามารถวัดได้จากการให้ผู้เรียนแจกแจงความรู้ เขียนรายการสิ่งที่รู้ ยกตัวอย่าง ประยุกต์กฎต่าง ๆ ที่เรียนไป หรือวิเคราะห์สถานการณ์ เป็นต้น พฤติกรรมตามระดับการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยแบ่งไว้ 6 ชั้น ซึ่งการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นไป ต้องอาศัยระดับการเรียนรู้ที่ต่ำกว่าเสมอ

ระดับพฤติกรรม	ตัวอย่างคำกริยาที่ใช้
1. ความรู้ความจำ ความสามารถในการจดจำสิ่งที่เรียนมาแล้ว อาจเป็นข้อมูลง่าย ๆ จนถึงทฤษฎี	บอกคุณสมบัติ จับคู่ เขียนลำดับ อธิบาย บรรยาย จดเส้นใต้ จำแนก ระบุ
2. ความเข้าใจ ความสามารถในการจับใจความ การแปลความหมาย การสรุป หรือขยายความ	แปลความหมาย อธิบาย ขยายความ สรุปความ ยกตัวอย่าง บอกความแตกต่าง เรียบเรียง เปลี่ยน
3. การนำไปใช้ ความสามารถในการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่	แก้ปัญหา สาธิต ทำนายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ เปลี่ยนแปลง คำนวณ ปรับปรุง ผลิต ซ่อม
4. การวิเคราะห์ ความสามารถในการแยกสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อยเหล่านั้นได้	เขียนโครงร่าง แยกแยะ จัดประเภท จำแนกให้เห็นความแตกต่าง บอกเหตุผล ทดลอง
5. การสังเคราะห์ ความสามารถในการรวบรวมส่วนย่อยๆ เพื่อสร้างรูปแบบหรือ โครงสร้างใหม่	รวบรวม ออกแบบ จัดระเบียบ สร้าง ประดิษฐ์ วางหลักการ
6. การประเมิน ความสามารถในการวินิจฉัยคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน	วัดผล เปรียบเทียบ ตีค่า ลงความคิดเห็น วิচারณ์

ด้านจิตพิสัย (Affective Domain)

คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่เน้นหนักในด้านความสนใจ เจตคติ ค่านิยม อารมณ์และความประทับใจซึ่งวัดได้โดยการสังเกต แต่บางเรื่องก็ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง การระบุพฤติกรรมที่คาดหวังให้ผู้เรียนแสดงออกนั้น ต้องอาศัยการรวบรวมพฤติกรรมที่ชี้ถึงความรู้สึก เจตคติและค่านิยมของตนเองและผู้อื่น แล้วนำมาใช้ในการกำหนดเป็นพฤติกรรมที่คาดหวัง พฤติกรรมตามระดับการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยแบ่งไว้ 5 ชั้น

ระดับพฤติกรรม	ตัวอย่างคำกริยาที่ใช้
1. การรับรู้ การยอมรับความคิด กระบวนการหรือสิ่งเร้าต่าง ๆ	เลือก ชี้ ติดตาม ยอมรับ
2. การตอบสนอง ความเต็มใจที่จะตอบสนองต่อสิ่งที่รับรู้	อภิปราย เลือก เขียนชื่อกำกับ
3. การเห็นคุณค่า ความรู้สึกนิยมพอใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกิดการปฏิบัติตามสิ่งที่นิยม	อภิปราย ริเริ่ม เลือก แสวงหา ประพฤติตามนำมาใช้
4. การจัดระบบค่านิยม การนำเอาคุณค่าต่าง ๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้มาผสมผสานและจัดระบบเข้าด้วยกันเพื่อเสริมสร้างระบบคุณค่าขึ้นภายในตนเอง	จำแนก จัดลำดับ จัดระเบียบ ผสมผสาน
5. การกำหนดคุณลักษณะ การนำค่านิยมที่จัดระบบแล้วมาปฏิบัติจนเป็นนิสัยเฉพาะตน	สนับสนุนต่อต้าน ใช้เหตุผล แสดงออก ชักชวน

ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain)

คือจุดประสงค์การเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทางกาย เน้นหนักด้านการวางท่าทางให้ถูกต้องและเหมาะสมกับการปฏิบัติงานแต่ละชนิด สามารถระบุพฤติกรรมที่แสดงออกได้จากการตีความทักษะหรือการปฏิบัติออกมาเป็นพฤติกรรม ซึ่งสังเกตได้จากความถูกต้องแม่นยำ ความว่องไว คล่องแคล่ว และสม่ำเสมอ พฤติกรรมตามระดับการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัยแบ่งไว้ 5 ชั้น

ระดับพฤติกรรม	ตัวอย่างคำกริยาที่ใช้
1. การรับรู้ รับรู้ในสิ่งที่จะต้องปฏิบัติ โดยผ่านประสาทสัมผัส	สังเกต รู้สึก สัมผัส ตรวจพบ
2. การเตรียมพร้อม การเตรียมตัวให้พร้อมทางสมองทางกายและจิตใจ	แสดงท่าทาง ตั้งท่าเข้าประจำที่

ระดับพฤติกรรม	ตัวอย่างคำกริยาที่ใช้
3. การปฏิบัติงานโดยอาศัยผู้แนะ/เลียนแบบ การทำตามตัวอย่าง การลองผิดลองถูก	เลียนแบบ ทดลอง ผี๊กหัด
4. การปฏิบัติงานได้เอง / คล่อง ปฏิบัติได้เองอย่างถูกต้อง เรียบร้อย มีประสิทธิภาพ	สาธิต ผลิต แก้ไข ทำได้สำเร็จด้วยตนเอง ทำงานได้เร็วขึ้น
5. การปฏิบัติงานด้วยความชำนาญ / ทำงานใหม่ได้ ปฏิบัติงานด้วยความคล่องแคล่วเหมือนอัตโนมัติ สามารถทำงานใหม่ได้	ทำงานด้วยความกระฉับกระเฉง จัดระบบ ควบคุมการทำงานแนะแนวทาง

ระดับของจุดประสงค์การเรียนรู้

ในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้โดยทั่วไปจะแบ่งเป็น 2 ระดับคือ

1. จุดประสงค์ทั่วไป หรือจุดประสงค์ปลายทาง
2. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือจุดประสงค์นำทาง หรือจุดประสงค์เฉพาะ

จุดประสงค์ทั่วไป

จุดประสงค์ทั่วไปหรือจุดประสงค์ปลายทาง คือ จุดประสงค์ที่เป็นเป้าหมายสำคัญที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในการเรียนรู้แต่ละเรื่องหรือแต่ละหน่วยการเรียนรู้

ลักษณะของจุดประสงค์ทั่วไป มีดังนี้

1. ตอบสนองพฤติกรรมสำคัญของจุดหมายหลักสูตร จุดประสงค์สาขาวิชา มาตรฐานวิชาชีพ สาขาวิชา/สาขางาน จุดประสงค์รายวิชาและมาตรฐานรายวิชา
2. สะท้อนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นผลจากการเรียนรู้ โดยครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถในการปฏิบัติ เจตคติและกิจนิสัยที่พึงประสงค์
3. การเขียนจุดประสงค์ทั่วไป จะใช้คำกริยากว้าง ๆ โดยเขียนเป็นข้อ ๆ แต่น้อยข้อครอบคลุมสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามคำอธิบายรายวิชา เช่น เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนัก เห็นคุณค่า สามารถ เป็นต้น

ประโยคของจุดประสงค์ทั่วไป

ประธาน + กริยารวม ๆ + เรื่องที่จัดการเรียนรู้ (หัวข้อใหญ่ที่ 1..2..3) + เกณฑ์กว้าง ๆ

เช่น	1 ผู้เรียน	+	ประดิษฐ์	+	เครื่องแขวนจากเปลือกหอย	+	ได้
	2 ผู้เรียน	+	หา	+	ปริมาตรดินถม	+	ได้
	3 ผู้เรียน	+	เขียน	+	สมการการสมมูล	+	ได้

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม หรือจุดประสงค์นำทาง หรือจุดประสงค์เฉพาะ คือ จุดประสงค์ที่วิเคราะห์ออกมาจากจุดประสงค์ทั่วไป โดยกำหนดพฤติกรรมสำคัญที่คาดหวังให้เกิดกับผู้เรียนในการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้

ลักษณะของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีดังนี้

1. สอดคล้องกับจุดประสงค์ทั่วไปโดยแยกย่อยออกมาจากจุดประสงค์ทั่วไป และแสดงถึงรายการพฤติกรรมคาดหวังที่จะทำให้การเรียนรู้บรรลุตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ทั่วไป
2. แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนหลังจบการเรียนรู้ในเรื่องหรือหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ
3. การเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ผู้สอนควรพิจารณาโดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้
 - 3.1 ควรเขียนให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย แต่การเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมด้านจิตพิสัยนั้นอาจทำได้ยากเพราะผู้สอนไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง ในกรณีนี้ถ้าไม่สามารถเขียนเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม อาจเขียนเป็นจุดประสงค์เฉพาะ เช่น ใช้คำว่า บอกคุณค่า บอกประโยชน์เพื่อสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมของผู้เรียนว่ามีความตระหนักหรือเห็นถึงคุณค่าของสิ่งนั้น ๆ
 - 3.2 จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมต้องมีลักษณะชัดเจน รัดกุม ไม่คลุมเครือ เพื่อให้สามารถเข้าใจได้ตรงกัน และสามารถสังเกตได้หรือวัดได้
 - 3.3 จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่สมบูรณ์จะประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ พฤติกรรมที่คาดหวัง สถานการณ์/เงื่อนไข และเกณฑ์ อธิบายได้ดังนี้ พฤติกรรมที่คาดหวัง โดยแต่ละข้อจะต้องระบุพฤติกรรมที่คาดหวังเพียง 1 พฤติกรรมและควรพิจารณาเลือกคำกริยาที่แสดงพฤติกรรมที่คาดหวังให้ถูกต้องตามระดับขั้นของพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนสังเกตได้ เช่น อ่าน เล่าเรื่อง อธิบาย บอก ชี้ หยิบ เลือก ตอบ สรุป ทำ เขียน ฟัง ปฏิบัติ จับใจความ ฯลฯ สถานการณ์/เงื่อนไข ที่ทำให้เกิดพฤติกรรม ได้แก่ โอกาสหรือสภาพ ทำให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมออกมา เช่น เมื่อกำหนดข้อความให้ เมื่อฟังโฆษณาแล้ว หลังจากฟังเพื่อนเล่านิทานแล้ว อ่าน ในใจจากบทเรียนแล้ว และเกณฑ์หรือระดับความสามารถที่ผู้เรียนแสดงออกมามีขั้นต่ำสุดที่จะยอมรับได้ว่าผู้เรียนเกิดความรู้จริง นั่นคือ ผ่านหรือไม่ผ่านจุดประสงค์ เช่น ทำได้ทุกข้อ อ่านได้ถูกต้อง เขียนคำให้ได้ 8 ใน 10 คำ บรรยายภาพได้

บางกรณีอาจจะเว้นการเขียนสถานการณ์/เงื่อนไขไว้ในฐานะที่เข้าใจกัน หากพิจารณาว่าจุดประสงค์นั้นสมบูรณ์พอ หรือไม่ระบุเกณฑ์ของพฤติกรรมโดยนำไปกำหนดไว้ในเกณฑ์การประเมินแทน นอกจากนี้ควรละเว้นการเขียนส่วนขยายที่ไม่จำเป็นด้วย ตัวอย่างเช่น

- หลังจากศึกษาเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” แล้ว ผู้เรียนสามารถอธิบายหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้อง โดยไม่ต้องเปิดตำรา

- สามารถติดตั้งเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ตามคู่มือได้อย่างคล่องแคล่ว ในเวลา 5 นาที
- เพื่อให้ผู้เรียนสามารถยกตัวอย่างเครื่องมือการเกษตรได้อย่างน้อย 10 ชนิด

3.4 การเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมจะเขียนเป็นข้อ ๆ เรียงตามลำดับพฤติกรรมที่เกิดก่อน จำนวนข้อจะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์รายวิชา มาตรฐานรายวิชาและคำอธิบายรายวิชา รวมทั้งเวลาที่กำหนดในการจัดการเรียนรู้แต่ละเรื่อง / หน่วยการเรียนรู้

ประโยคของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

พฤติกรรม (กริยา) + เรื่องย่อที่จะจัดการเรียนรู้ (หัวข้อเรื่องที่ 1..2..3) + เกณฑ์

- เช่น
- 1.1 เลือก + เปลือกหอยที่จะนำมา+ประดิษฐ์เครื่องแขวน + ได้อย่างเหมาะสม
 - 1.2 ออกแบบ + เครื่องแขวน + ได้ภายในเวลาที่กำหนด
 - 1.3 บอก + ขั้นตอนการประดิษฐ์เครื่องแขวนด้วยเปลือกหอย + ได้ถูกต้อง
 - 1.4 อภิปรายถึง + ประโยชน์ของเปลือกหอย + ได้อย่างน้อย 3 ประการ
 - 2.1 คำนวณ + ปริมาตรดินถม + ได้ถูกต้อง
 - 2.2
 - 2.3
 - 3.1 บอกขั้นตอน + การเขียนสมการการสมดุล + ได้ถูกต้อง
 - 3.2
 - 3.3

ตัวอย่างการเขียนจุดประสงค์ทั่วไปและจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม

จุดประสงค์ทั่วไป	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
<p>ด้านพุทธิพิสัย</p> <p>1. เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับพินและการรักษาความสะอาดของพิน</p>	<p>1.1 บอกความหมายของคำว่า “พิน” ได้</p> <p>1.2 ระบุปัญหาที่เกิดขึ้นจากการไม่ดูแลรักษาความสะอาดของพินได้</p> <p>1.3 อธิบายวิธีการแปรงพินที่ถูกต้องได้</p>
<p>ด้านทักษะพิสัย</p> <p>2. เพื่อให้สามารถแปรงพินได้ถูกวิธี</p>	<p>2.1 สาธิตการแปรงพินที่ถูกต้องกับหุ่นจำลองได้</p> <p>2.2 แปรงพินของตนเองอย่างถูกต้องได้</p>
<p>ด้านจิตพิสัย</p> <p>3. เพื่อให้ตระหนักในการความสำคัญของการรักษาความสะอาดของพิน</p>	<p>3.1 แปรงพินทุกครั้งหลังจากรับประทานอาหาร</p> <p>3.2 บอกคุณค่าความสำคัญของการแปรงพินที่ถูกต้องได้</p>

ตัวอย่างจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ที่	สถานการณ์/เงื่อนไข	พฤติกรรมที่คาดหวัง	เกณฑ์
1	ฟังคำอธิบายการเล่นต่อคำ	สามารถเล่นต่อคำ	ได้ถูกต้อง
2	เมื่อกำหนดข้อความให้	สามารถอ่านและเขียนให้ถูกวรรคตอน	ได้ถูกต้อง
3	เมื่ออ่านบทความเกี่ยวกับการเกษตรแล้ว	สามารถเขียนคำขวัญ	ได้อย่างน้อย 1 คำขวัญ
4	หลังจากศึกษาคำใหม่แล้ว	สามารถเขียนตามคำบอก	ได้อย่างน้อย 8 ใน 10 คำ
5	สาธิตให้ดูแล้ว	สามารถปฏิบัติได้	ได้ถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

พนิต เข้มทอง.2541 “วัตถุประสงค์ทางการศึกษา : การเขียนและการจำแนก” ในเอกสาร

ประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรกฤษฎีการฝึกอบรมแนวใหม่ แนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ :

สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข.2548 ทักษะ 5 C เพื่อการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้และ

จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัฒนาพร ระจับทุกข์.2542.แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.กรุงเทพฯ : บริษัท แอล ที เพรส

จำกัด.